

ння в смежных составах преступлений. Проанализировано регулятивное законодательство Украины и определены начало и прекращение компетенции аудитора. С учетом положений этого законодательства установлено полномочия аудитора, которые он осуществляет при выполнении соответствующих функций, а также предложены изменения в УК Украины

Ключевые слова: злоупотребление полномочиями, аудитор, превышение полномочий, публичная услуга, полномочия, компетенция.

Summary

Ryabenko M. Abuse of authority of auditors crimes under article 365-2 Criminal code Ukraine.

The paper attempts to analyze the abuse of power by the auditors as part of an offense under article 365-2 of the Criminal Code of Ukraine. To do this, identify common patterns in the description of the similar acts related crime. Analyzed regulatory legislation of Ukraine and identifies the initiation and termination of the auditor competence. Subject to the provisions of this legislation established the authority of the auditor, which he carries with job performance, as well as proposed changes to the Criminal Code of Ukraine.

Key words: abuse of power, the auditor, abuse of authority, public service authority, competence.

Отримано 11.04.2014

УДК 343.132

Є. І. ТЕЛІУС

Євгеній Іванович Теліус, здобувач Національної академії прокуратури України

ІНСТИТУТ ЗАТРИМАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ АНГЛІЇ

Одним із способів удосконалення вітчизняної системи кримінального судочинства є врахування досвіду зарубіжних держав. Особливо це стосується такої країни, як Англія, де традиції стосовно порядку розслідування кримінальних правопорушень існують не одне сторіччя. Водночас на особливу увагу заслуговує саме інститут затримання, оскільки він взагалі в даній країні визнається загальногромадянським правом.

У вітчизняній юридичній науці порядок затримання особи під час досудового розслідування в Англії слід вважати недостатньо опрацьованим. А вже серед українських вчених подібних досліджень ще не проводилося. При цьому, якщо принаймні щось і аналізувалися, то це робилося в контексті розкриття англійського кримінального провадження в цілому, а окремо порядок затримання не аналізувався. У зв'язку з цим метою даної статті є опрацювання виключно порядку затримання під час досудового розслідування в такій країні, як Англія.

Розпочинаючи аналіз порядку затримання особи в кримінальному провадженні Англії, слід зазначити, що даний інститут іменується «поліцейським арештом», або, як іноді його ще називають, – «арешт без судового наказу» (warrantless arrest). Крім того, затриманням вважається також і «арешт за наказом судді» (arrest warrant)¹, але якщо відбувається продовження судом строків раніше проведеного органами поліції затримання. За інших обставин «арешт за наказом суду» розцінюється вже як тримання під вартою².

Правом на «арешт без судового наказу» (затримання) наділені як поліцейські, так і звичайні громадяни³, якими в більшості випадків є самі потерпілі.

Порядок затримання звичайними громадянами в Англії передбачає певні особливості. Так, дані особи мають на це право, якщо у справі, за якою вони затримали особу, передбачається покарання у вигляді позбавлення волі, за умови, що:

1) вони стали свідком замаху чи безпосереднього вчинення: злочину, нанесення небезпечних ушкоджень – проте якщо особа, яка посягнула на вчинення цих злочинів, не відмовляється від своєї спроби довести їх до кінця;

2) у випадках порушення будь-якого спокою – однак лише під час його порушення чи загрози його продовження;

3) у особи є «розумні» підстави вважати, що затриманий винний у вчиненні іншого злочину⁴.

Водночас слід вказати, що наведений перелік підстав для звичайних осіб не є вичерпним, їх набагато більше. У зв'язку з цим у загальному контексті для таких осіб наявність передумов для затримання є, скоріше, формальним правилом. А вже заслуговує на увагу, що встановлення в подальшому обставин, які свідчать про те, що навіть ніякого злочину не було, дає право особі навіть не пояснювати «логіку» своїх дій. Єдиною умовою відповідальності для неї за можливе неправомірне затримання, як правило, вважається те, що затриманий був доставлений нею в поліцію не в «розумний» строк: «Так скоро, як тільки це практично можливо»⁵.

Переходячи до порядку затримання особи органами поліції, вкажемо, що даними суб'єктами затримання здійснюється:

1) за «арештними» злочинами – справи, де покарання передбачено у вигляді п'яти і більше років позбавлення волі;

П) «не арештними» злочинами, але за якими поліція має право затримувати особу у разі таких додаткових умов: 1) невідомо прізвище або адреса підозрюваної особи, чи є сумніви в тому, що вона назвали своє справжнє прізвище або адресу; 2) необхідно для запобігання з боку затриманого подальшого фізичного впливу на інших людей чи їх власність; 3) потрібно для запобігання можливому фізичному впливу на самого підозрюваного; 4) для попередження повторного здійснення злочину⁶.

Однак слід зазначити: з приводу цих підстав у кримінальному процесі Англії існує точка зору, що над цим питанням завжди «ламають» голову самі поліцейські та судді. Адже в цій країні панує погляд, згідно з яким, навіть якщо поліцейський затримав особу, що, як виявилось в подальшому, не вчиняла злочин, він повинен лише навести «логічні» підстави своїх дій.

Отже, в даному випадку слід зробити висновок про те, що в Англії підстави для затримання органами поліції наявні, проте вони, знову ж, є більш загальними умовами. Тому в кожному конкретному випадку поліцейські самостійно вирішують, чи необхідно затримувати особу.

Даний висновок додатково підтверджується рішенням Європейського суду з прав людини, а саме справи Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства від 30 серпня 1990 р.⁷, де вказується, що офіційною підставою для затримання поліцією Англії даних осіб стала їхня попередня судимість. Тоді як інші підстави та необхідність самого затримання були відомі лише поліцейським.

Досліджуючи таке питання в діяльності поліції Англії, як складання протоколу в разі затримання особи, слід звернути увагу на те, що його складання не визнається обов'язковим у кожному випадку затримання. Пов'язано це з тим, що затриманий доставляється в поліцейський відділок, де його реєструють у спеціальній книзі приводів із зазначенням: ім'я, дати й часу доставлення та кваліфікації кримінального правопорушення⁸.

Єдине, чим можна пояснити таку позицію англійського законодавця, так це специфікою їхнього досудового розслідування, де поліцейські під час цього є повністю незалежними та самостійними. Крім того, зазначимо, в даній країні склалося так, що поліцейські взагалі не складають протоколів, а пишуть «звіти». Пов'язано це з тим, що будь-яка інформація, отримана ними під час розслідування злочинів, не має жодного значення. Адже англійські поліцейські вважаються скоріше детективами, аніж посадовими особами, які приймають самостійні відповідальні процесуальні рішення.

Однак з приводу такої можливості не складати протокол про затримання особи під час кримінального переслідування в Англії, слід вказати про певні винятки.

Зокрема, по-перше, йдеться про обшук, супроводжуваний «арешт без судового наказу», а саме: особистий обшук, обшук місця проживання арештованого та транспортних засобів. Проводиться це за наявності підстав вважати, що там можуть знаходитися заборонені речі та предмети, а також ті, що мають відношення до злочину, в зв'язку з вчиненням якого особу затримано. Саме в разі такого затримання поліцейськими й складається протокол.

По-друге, протокол може бути складено й у випадках, коли після затримання особу не звільнено під заставу чи не передано на поруки, а матеріали стосовно неї направлено в суд для продовження строків затримання.

Тобто, як бачимо, протокол може бути складений у разі затримання особи. Проте його складання більше стосуватиметься: 1) необхідності фіксації результатів проведеного обшуку під час цього, зокрема необхідності закріплення отриманих доказів; 2) потреба в продовженні строків затримання.

Що ж до подальшого порядку затримання особи в такій країні, як Англія, то після доставлення особи в поліцейський відділок їй роз'яснюють права та надають можливість зробити телефонний дзвінок і повідомити про підстави свого затримання.

Водночас звертає на себе увагу те, що в справах за підозрою у вчиненні терористичних актів як самим затриманим, так і будь-яким іншим особам можуть не повідомлятися підстави затримання. Пов'язується це з тим, що джерело повідомлення органами поліції інформації, потрібної для розслідування та необхідності самого затримання, може належати до категорії конфіденційного⁹.

Розглядаючи порядок реалізації права затриманого на дзвінок, зазначимо, що за англійським кримінальним процесуальним законодавством не існує тереліку осіб, яким затриманий може зателефонувати. Зокрема, ними можуть бути: родичі, друзі, та інші особи, які зацікавлені в його долі. Крім того, затриманий має право зателефонувати ще й адвокату, проте якщо в письмовій формі не висловив раніше відмову від нього.

Щодо діяльності захисника, слід звернути увагу на такий факт: є випадки, коли поліція може не допустити до участі в справі конкретного адвоката. Підставами цього виступатиме те, що він може бути визнаний поліцією як той, що може неправомірно впливати, в подальшому, на свідків або фальсифікувати докази. За таких обставин підозрюваний має право запросити іншого адвоката. При цьому це не буде вважатися порушенням його права на захист. Йдеться лише про обмеження у виборі захисника¹⁰.

Якщо ж затриманий отримав все-таки можливість поспілкуватися з адвокатом, то це може відбуватися між ним як особисто, так і по телефону. У зв'язку з цим вбачається ще одна особливість підходу англійського законодавця до реалізації прав особи під час затримання. Зокрема, йдеться про те, що право на зустріч із захисником може реалізовуватися й шляхом простої розмови між ними по телефону.

При дослідженні порядку затримання особи органами поліції в Англії на увагу заслуговує також й існування спеціальної посадової особи в кожному поліцейському відділку, а саме – офіцера поліції з нагляду. Завданням даної посадової особи є перевірка підстав затримання.

Проте відразу слід вказати, що основний обов'язок цієї спеціальної посадової особи полягає більше не в перевірці підстав безпосереднього затримання, а в перевірці підстав подальшого продовження затримання¹¹. Адже цим, як виявиться в подальшому, буде вважатися необхідність допиту затриманого.

Переходячи до питання строків затримання особи органами поліції без судового наказу, зазначимо, що початково він не повинен перевищувати 24 годин. При цьому для більшості злочинів – це максимально можливий термін перебування особи в поліцейському відділку. Після цього затриманий або звільняється на поруку чи під заставу, або представляється в суд для продовження затримання чи вже тримання під вартою¹².

Однак у «серйозних арештних справах» (вбивство, насильство, злочинні діяння, які можуть нанести значні збитки державі або громадському порядку) строк арешту може бути продовжений до 36 годин за розпорядженням старшого поліцейського чиновника. Причинами цього є необхідність продовжити допит затриманої особи. При цьому протягом даного періоду часу такій особі може вже бути заборонена навіть зустріч з адвокатом, а також можливість повідомлення інших осіб про своє затримання. Відбувається це тоді, коли поліція доходить висновку, що можуть бути повідомлені відомості, розголошення яких перешкоджатиме подальшому розслідуванню¹³.

Таким чином, можна зробити висновок, що основним критерієм визначення строку перебування затриманої особи в поліції, є необхідність її допиту. Про це додатково може свідчити той факт, що подальше продовження строків затримання магістратським суддею (до 96 годин) також відбувається лише з метою необхідності отримання показів від такої особи.

Проте з даного правила слід зробити виняток щодо розслідуваних у Англії справ про тероризм. Адже в рішенні Європейського суду з прав людини у справі Броуган та інші проти Сполученого Королівства від 29 листопада 1998 р.¹⁴ наводяться такі відомості, що підставою затримання осіб та тримання їх під вартою в поліції протягом чотирьох діб шести годин без відповідного рішення суду стало «Прагнення захистити суспільство в цілому від тероризму». Тобто, строки затримання за даною категорією справ можуть бути набагато більшими.

У частині порядку затримання особи в кримінальному провадженні Англії на увагу заслуговує також і той факт, що в разі затримання підозрюваного не обов'язково звертатися про обрання йому запобіжного заходу. Така позиція пояснюється тим, що затримання належить до заходів «представлення підозрюваного в суд» або, по-іншому, «захід, що забезпечує першу явку». Тоді як запобіжні заходи – це способи забезпечення неухилення від правосуддя обвинуваченого, вже представленого в суд.

У зв'язку цим зазначимо, що в Англії інститут затримання особи під час досудового розслідування характеризується наступними особливостями: 1) мета затримання – це необхідність допитати особу з приводу вчинення злочину, за який її затримано; 2) «для органів поліції та приватних осіб підстави затримання носять більше «орієнтуючий» характер; 3) строк затримання може бути продовжено самою поліцією; 4) щодо затримання передбачено два види контролю, а саме: відомчий та судовий контроль; 5) особливий порядок затримання особи у справах про терористичні акти.

¹ Багдасаров Р. В. Принцип состязательности в уголовном процессе России и стран Европейского Союза / Р. В. Багдасаров. – М.: Юрлитинформ, 2008. – С. 137.

² Уголовное право зарубежных государств: Общая часть. / Под ред. и с предислов. И. Д. Козочкина. – М.: Институт международного права и экономики имени А. С. Грибоедова, 2001. – С. 77.

³ Уголовный процесс: Учебник для студентов вузов. / Под ред. В. П. Божьева. – М.: Спарк, 2002. – С. 674.

⁴ Полянский Н. Н. Уголовное право и уголовный суд Англии / Н. Н. Полянский. – М.: Юрид. лит., 1969. – С. 280–281.

⁵ Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник. / Отв. ред. П. А. Лупинская. – М.: Юристъ, 2001. – С. 536.

⁶ Молдован А. В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 165.

⁷ Рішення Європейського суду по правам людини в справі Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства від 30 серпня 1990 року / Джереми Макбрайд // Практика Європейського суду по правам людини. – К.: «К.І.С.», 2011. – С. 54.

⁸ Калиновский К. Б. Уголовный процесс современных зарубежных государств: Учебное пособие / К. Б. Калиновский – Петрозаводск: ПетрГУ, 2000. – С. 29.

⁹ Джереми Макбрайд. Права человека и уголовный процесс. Практика Европейского суда по правам человека. – К.: «К.І.С.», 2011. – С. 55.

¹⁰ Гуценко К. Ф. Уголовный процесс западных государств / К. Ф. Гуценко, Л. В. Головкин, Б. А. Филимонов. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. – С. 107.

¹¹ Стойко Н. Г. Уголовный процесс западных государств и России: сравнительное теоретико-правовое исследование англо-американской и романо-германской правовых систем. Монография. – СПб.: Издательский Дом С.-Петербур. гос. ун-та, Изд-во юридического факультета СПбГУ, 2006. – С. 165–166.

¹² Чельцов М. Л. Уголовный процесс. Учебник для юридических институтов и юридических факультетов университетов. / М. Л. Чельцов. – Москва: Министерства юстиции СССР, 1948. – С. 102.

¹³ Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании, Англия, Уэльс, Шотландия / Т. В. Апарова. – М.: Триада, Лтд, 1996. – С. 106–107.

¹⁴ Рішення Європейського суду по правам людини в справі Броуган та інші проти Сполученого Королівства від 29 листопада 1998 року / Джереми Макбрайд // Практика Європейського суду по правам людини. – К.: «К.І.С.», 2011. – С. 71–72.

Резюме

Теліус Є. І. Інститут затримання в кримінальному провадженні Англії.

У статті досліджується порядок затримання особи під час досудового розслідування в Англії. Зокрема, вказується на те, що в даній країні таким правом наділені звичайні особи та органи поліції. Крім того, акцентується на тому, що головними підставами для можливості проведення ними затримання є вчинення чи замах на вчинення кримінального правопорушення, що передбачає позбавлення волі. Водночас звертається увага на існування й додаткових підстав для затримання. При цьому як для звичайних осіб, так і органів поліції. Також при розкритті порядку затримання в Англії відображаються особливості щодо складання протоколу про вчинення таких дій органами поліції. Наводяться обставини, коли складання такого протоколу є необхідним. Крім того, в статті відображається порядок доставляння затриманої особи в поліцейський відділок та реєстрації цього в спеціальній книзі. Розкриваються також і особливості перебування особи в самому поліцейському відділку, а саме те, як відбувається реалізація прав затриманого. Звертається увага й на певні аспекти англійського кримінального процесуально-го законодавства в частині існування відомчого та судового контролів за проведеним затриманням.

Ключові слова: зарубіжний досвід, кримінальне провадження в Англії, досудове розслідування, порядок, умови та строк затримання.

Резюме

Теліус Е. І. Інститут задержания в уголовном производстве Англии.

В статье исследуется порядок задержания лица во время досудебного расследования в Англии. В частности, указывается, что таким правом в данной стране наделены обычные лица и органы полиции. Кроме того, акцентируется на том, что главными основаниями для возможности проведения ими задержания является совершение или покушение на совершение уголовного преступления, что предусматривает наказание в виде лишения свободы. Одновременно обращается внимание, что существуют и дополнительные основания для задержания. При этом как для обычных лиц, так и органов полиции. Также при раскрытии порядка задержания в Англии отражаются особенности по поводу необходимости составлять протокол о совершении таких действий органами полиции. Так, показываются обстоятельства, когда составление такого протокола является необходимым. Кроме того, в статье отображается порядок доставки задержанного в полицейский участок и регистрации этого в специальной книге. Раскрываются и особенности пребывания лица в самом полицейском участке, а именно то, как происходит реализация прав задержанного. Обращается внимание и на некоторые аспекты английского уголовного процессуального законодательства в части существования ведомственного и судебного контроля.

Ключевые слова: зарубежный опыт, уголовное производство в Англии, досудебное расследование, порядок, условия и срок задержания.

Summary

Telius E. Detention institute in criminal procedure of England.

The detention order is researched in the article in course of pre-trial investigation in England. Particularly, it is stated that in this country ordinary persons and police are enjoying this right. Moreover, it is accented that principal grounds of detention performed by them refers to committing or committing attempt of a criminal offence, which provides deprivation of freedom. At the same time, the attention is paid to the fact that additional detention grounds exist – both for the ordinary persons and police. In course of revealing of detention order in England, the necessity to execute a process-verbal concerning the commitment of such actions by police is also represented. Thus, the cases, when it is necessary to execute process-verbal are listed. Besides, the order of detained person delivery to a police station and its registration in a special book are provided. The features of person staying in the police station are represented, namely the way of such detained person rights realization. The attention is also paid to specific aspects of English criminal procedural legislation with regard to the existence of departmental and judicial control over the conducted detention.

Key words: foreign experience, criminal procedure in England, pre-trial investigation, order, conditions and detention term.

Отримано 18.02.2013